

Nr 77.

Av herrar **Waldén** och **Billqvist**, om vissa lönetillägg åt manliga lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken.

Vid de allmänna läroverken finnas som bekant sedan många år anställda lärare i manlig slöjd. Beträffande dessa lärares avlöning hava tidigare inga bestämmelser varit givna. För bestridande av slöjdundervisningen vid nämnda läroverk har under åtskilliga år varit anvisat ett anslag, »Undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken». Från detta anslag hava understöd utgått till slöjdvadlingar vid de olika läroverken med visst belopp för slöjdvadling. Anslagsbeloppen hava som sagt varit avsedda till bestridande av kostnaderna för slöjdundervisningen, utan att någon föreskrift varit given, att viss del därav skolat utgå till slöjdlärares avlöning. Beloppet har alltså disponerats av vederbörande rektor. I praktiken har emellertid i de flesta fall större delen av anslagsbeloppen uppburits av slöjdläraren och i åtskilliga fall — särskilt under senare år — torde hela anslagsbeloppet hava använts till läraravlöning.

Genom beslut av 1920 års riksdag inträdde en för slöjdlärarna betydelsefull förändring i fråga om avlöningsförhållandena, i det att riksdagen förklarade manlig lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken berättigad att från och med år 1921 uppbära ett till summan bestämt arvode, utgörande 85 kronor för veckotimme.

Då krigstidstillägg, senare dyrtidstillägg av riksdagen beviljades statens befattningshavare, rekvirerade rektorerna på många håll dylikt tillägg även för slöjdläraren vid läroverket, och tillägg utanordnades också i åtskilliga fall. Anledningen till att så skedde torde hava varit den, att rektorerna bestämt slöjdlärares arvoden och därför ansågo nämnda befattningshavare i likhet med andra sådana, vilka ej innehade ordinarie befattningar, berättigade till krigs- respektive dyrtidstillägg.

Kammarrättens revisionsavdelning gjorde emellertid i vissa fall anmärkning mot de sålunda gjorda utbetalningarna. Så skedde i fråga om

utbetalt tillägg till slöjdläraren vid högre realläroverket i Göteborg. Revisionens motivering var i detta fall formulerad sålunda: »Då jämlikt kungörelsen den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst och kungörelsen den 3 december 1918 angående extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp för senare halvåret 1918 åt befattningshavare i statens tjänst krigstidstillägg och extra krigstidstillägg icke kunna utgå å det enligt kungörelsen den 2 juni 1905 för undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken anvisade anslaget, anmärkas kronor till betalning.»

Kammarrättens beslut lydde så: »Som N. N. är att anse såsom befattningshavare i statens tjänst, har vederbörande rektor jämlikt 7 § i kungl. kungörelsen den 22 mars 1918 ägt inom vissa gränser bestämma om och till vilket belopp krigstidstillägg skolat utgå å N. N:s arvode. Då dylik bestämmelse måste anses vara meddelad i och genom rektors åtgärd att till honom utbetala krigstidstillägg med visst belopp, samt revisionen icke gjort någon erinran mot beloppets storlek, varder revisionens talan av kungl. kammarrätten ogillad.

Kammarrättens utslag överklagades hos Kungl. Maj:t, och regeringsrätten utlät sig den 28 januari 1920 sålunda: »Kungl. Maj:t prövar på det skäl, som av revisionen anförts, lagligt att med ändring av kammarrättens beslut förplikta N. N. att ersätta anmärkta beloppet

Regeringsrättens utslag har givetvis fått prejudicerande betydelse, och det är alltså nu fastslaget, att krigs- resp. dyrtidstillägg enligt gällande bestämmelser ej kan utgå till slöjdlärare för åren intill 1921. Från och med sistnämnda år åter ställer sig saken annorlunda. Genom förut omnämnda riksdagsbeslut blev arvodesbeloppet för sagda lärare fixerat, och lärarna äro alltså numera utan vidare berättigade att i likhet med andra statens befattningshavare åtnjuta dyrtidstillägg.

Den undantagsställning, som slöjdlärarna, såsom den föregående redogörelsen visar, före år 1921 intagit, vilar enligt vår mening ej på vare sig billighetens eller den materiella rättvisans grund. Endast formella skäl torde kunna såsom också synes framgå av de olika myndigheternas ovan återgivna beslut i samband med anmärkningsmål i frågan anföras för densamma. Den omständigheten, att några bestämmelser om slöjdlärarnas avlöning tidigare ej funnits, synes oss dock ej böra leda till att nämnda lärare bliva lidande i avseende å sin rätt till ersättning för sitt arbete och gå miste om en förmån, som kommer alla deras medlärare till del, även dem, som i likhet med slöjdlärarna endast innehava förordnande på sina befattningar.

Det är vår övertygelse, att slöjdlärarnas nu omnämnda undantagsställning aldrig varit avsedd vare sig av Kungl. Maj:t eller av riksdagen. Förhållandet har säkerligen uppkommit därav, att man här har att göra med ett av de special- eller gränsfall, som knappast kunna undvikas och som även med bästa förutseende kunna förbises. Den i § 7 av vederbörande dyrtidstilläggskungörelse givna bestämmelsen, avseende de fall, då en befattningshavares arvode ej till siffran bestämts av Konung och riksdag, synes oss just vara avsedd att vara verksam under de omständigheter, som förelegat beträffande slöjdlärarna, och torde kunna anföras till förmån för vår mening om det berättigade i att även dessa statstjänare erhålla någon kompensation för den inträffade dyrtiden. Vi anse det alltså synnerligen önskvärt, att åtgärder vidtagas för att hålla slöjdlärarna skadeslösa för den förlust, som de — enligt vår mening med orätt — under åren före år 1921 lidit i nu berörda hänseende. Detta torde kunna ske därigenom, att riksdagen förklarar ifrågavarande lärare berättigade att efter de för de olika åren (1917, 1918, 1919 och 1920) i sådant hänseende gällande grunder uppbära krigs- resp. dyrtidstillägg. Då medel härför ej kunna beredas i samma ordning som i fråga om övriga statens befattningshavare, hava vi tänkt oss, att riksdagens medgivande kunde lämnas därtill, att tilläggen utginge från besparingarna å reservationsanslaget till de allmänna läroverken, vilka därtill utan svårighet torde lämna tillgång.

Vi vilja tillägga, att, enligt vad vi hava oss bekant, statsmyndigheterna haft sin uppmärksamhet riktad på denna fråga. I anledning av en till skolöverstyrelsen inkommen framställning har överstyrelsen för kort tid sedan avgivit utlåtande i frågan, stött på en ganska omfattande undersökning och utmynnande i förslag till åtgärd för slöjdlärarnas tillgodoseende i nu berörda hänseende. Skolöverstyrelsens utredning omfattar även kostnadsberäkning.

Under återopande av vad vi nu anført få vi härigenom hemställa,

att riksdagen måtte *dels* förklara manliga lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken berättigade att för vart och ett av åren 1917, 1918, 1919 och 1920 åtnjuta krigstidstillägg, extra krigstidstillägg och dyrtidstillägg enligt de i sådant hänseende för vederbörande år gällande grunder, *dels ock* medgiva, att härför erforderliga medel må utgå från reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Stockholm den 21 januari 1921.

O. H. Waldén.

J. W. Billqvist.

